

A KORAI FRANCIA NYELVTANULÁS LEHETŐSÉGEI NAPJAINKBAN MAGYARORSZÁGON

Szerző:

Nemes Magdolna (PhD)
Debreceni Egyetem

Muhariné Preszter Katalin
Debreceni Egyetem

Első szerző e-mail címe:
nemesm@ped.unideb.hu

Lektorok:

Bocsi Veronika (PhD)
Debreceni Egyetem

Molnár Balázs (PhD)
Debreceni Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Dolgozatunk témájául a magyarországi korai idegennyelv-tanulás kevésbé közismert területét választottuk: a francia nyelv kisgyermekkorai (0–7 év) tanulásának jelenlegi magyarországi lehetőségeit mutatjuk be. A világ hatodik leggyakrabban beszélt nyelve érezhetően visszahúzódóban van hazánkban, ezért a lehetőségek feltérképezése nem egyszerű feladat. Elsőként a korai idegennyelv-tanítás jelenségét mutatjuk be, majd a kisgyermekkorai nyelvpedagógiai tanulmányok korai idegennyelv-tanulással kapcsolatos kutatási eredményeit tekintjük át. Fontosnak tartjuk az adott tanítási célok, tartalmak, módszerek, valamint a korai idegen nyelvi pedagógusi kompetenciák vizsgálatát is.

Dolgozatunk második részében a francia nyelvű korai nyelvtanítás magyarországi intézményes és intézményen kívüli lehetőségeit vizsgáljuk, szólnunk a francia nyelv világban elfoglalt helyéről valamint a magyarországi helyzetéről is.

A dolgozat harmadik részében a bemutatott helyszíneken a nyelvtanárokkal készült interjúkban arra keressük a választ, hogy milyen feltételek között jelennek meg a kisgyermekkorai francia foglalkozások (pl. kik tartják a foglalkozásokat, mi a pedagógusok motivációja, mi a tanítványok és szüleik motivációja, melyek a nyelvtanulás körülményei stb.).

Kulcsszavak: korai francia, óvodás korú gyermekek, formális és informális nyelvtanulás

Diszciplína: gyermeknyelv-pedagógia, nyelvtanulás

Abstract*THE POSSIBILITIES FOR EARLY FRENCH LEARNING IN PRESENT-DAY'S HUNGARY*

The topic of our paper is a less well-known area of early language learning: the possibilities for learning French at an early age (aged 0–7) in contemporary Hungary. French is the sixth most widely spoken language in the world, but its importance in Hungary has been decreasing. As a result of this, finding opportunities for children to start learning French at an early age is not an easy task. In the first part of our paper we discuss the most relevant issues of early language learning and the research results of language pedagogy dealing with children under the age of ten. We also consider it important to reveal teaching goals, methods and teachers' competencies necessary for working with young learners.

In the second part of our paper we introduce formal and informal ways of early French learning in Budapest and in the provinces, the opportunities offered within institutions and families as well. We also write about the position of French in the world and in Hungary nowadays.

In the third part of our paper we analyze eight interviews carried out with language teachers in settings in Hungary (December 2017-January 2018). We are interested in the conditions of early French activities (e.g. the teachers' motivation, the parents' and young learners' motivation, frequency and duration of French activities organized, course books used if any etc.).

Keywords: early French, children aged 3-6, formal and informal ways of learning a foreign language

Disciplines: language learning, pedagogy, early childhood

Nemes Magdolna és Muhariné Preszter Katalin (2019): A korai francia nyelvtanulás lehetőségei napjainkban Magyarországon. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2019/3, 41–71. doi: 10.35405/OXIPO.2019.3.41

Nyelvtanulás a 21. században

A 20. század vége és különösen hazánk 2004. évi európai uniós csatlakozása óta hazánkban a társadalmi mobilitás, az érvényesülés egyik legfontosabb eszközevé

vált a használható nyelvtudás. Az oktatási rendszer konzervativizmusa miatt a szülők egy része az alternatív megoldások felé fordult. A világháló elterjedésével gyorsan terjedtek az új lehetőségek: a koráb-

ban is jelenlévő nyelviskolákon, magánórákon kívül megjelentek az otthoni tanulást segítő interaktív tananyagcsomagok, a távoktatás lehetőségei, amelyek könnyebb hozzáférést biztosítanak az anyanyelvű oktatóval való tanuláshoz, valamint egyre növekvő népszerűség övezi a gyermekkori nyelvtanulást.

A korai nyelvtanulást megalapozó elméletek

A kisgyermekkori idegennyelv-tanulásnak mára saját szakirodalma van és kialakultak a téma jellegzetes szakkifejezései is. A kisgyermekkori idegennyelv-tanulás részben a korai fejlesztések körébe tartozik, amelyek a gyermekkorban jellemző nagyfokú agyi plaszticitást kívánják hatékonyan kihasználni.

Az 1960-as években jelent meg a kritikus periódus elmélet (Pennfield és Roberts), amely a nyelvtanulást új megvilágításba helyezte (Kovács, 2009). Az elmélet képviselői ráirányították a figyelmet a nyelvtanulás hatékonyságának életkori összefüggéseire. Kutatásaik során megállapították, hogy a pubertás előtt megkezdett nyelvtanulás hatékonyabb, mint a pubertás utáni, ezért a pubertás kezdete a nyelvtanulás szempontjából kritikus életkor. Magyarázatképpen a kisgyermek fiziológiai adottságait említik: a nagyfokú agyi kapacitást és plaszticitást, illetve a hangok, a ritmus és az intonációs minták reprodukálására való fogékonyságot és képességet.

Az elmélet hatására megélnékült a korai nyelvtanulás tanulmányozása. Későbbi

kutatók a 10 éves kor alatti nyelvtanulás időszakát a fenti kedvező adottságok miatt szenzitív periódusnak (Met és Philips, 1999) nevezték el (Kovács, 2009). Megállapították, hogy a szenzitív periódusban a gyermekek idegen nyelvhez való hozzáállása az anyanyelv tanulásához hasonlóan több szinten, globálisan történik. A tíz éves kor alatti életkorban történő nyelvtanulásra a gyermeknyelv-pedagógia terminust használják a szakemberek (Kovács, 2009). A korai életkorokban a nyelv tanulása az első nyelvhez hasonló módon történik: a nyelvtanuló nem gondolkozik a szabályon, hanem érzi azt, továbbá a nyelv használatakor az üzenet a lényeg, és nem a forma, a tanulási folyamat nem tudatos, hanem természetes tevékenység, eredményessége azonban lassabban mutatkozik meg.

A nyelv és életkor összefüggéseit, valamint a kétnyelvűséget vizsgáló kutatások hatására egyre több nyelvpedagógus hívta fel a figyelmet a korai, kisgyermekkori nyelvtanulás jelentőségére. Megjelentek a 6 év alatti, majd a 3 év alatti korosztály számára kínált korai nyelvi programok valamint a természetes kétnyelvűség mintájára terjedni kezdett a mesterséges kétnyelvű nevelés is.

Kisgyermekkori nyelvtanulási lehetőségek

A használható nyelvtudás gazdasági előnyeit felismerő szülők igényeire válaszul megszorodtak a piaci alapon létrejött, gyermekeknek kínált nyelvtanulási lehetőségek. Ezek azért jöhettek létre,

mert a 2000-es évek szülői generációja, saját negatív nyelvtanulási tapasztalataiból okulva szívesen állt a számos előnyt ígérő korai idegennyelv-elsajátítás lehetőségei mellé. Gyermekük számára szerettek volna egy könnyebb, hatékonyabb utat biztosítani a használható nyelvtudás megszerzésére.

Formális lehetőségek:

nyelvtanulás a családon kívül

A 2000-es évek elején egyre több óvodában jelent meg az idegen nyelvű képzés. Ezek során a Helen Doron Early English módszer vagy helyi program, például a Helyi program a korai nyelvi nevelésre a Habakuk a gyermekekért Alapítványi Óvodában alapján szervezték meg az óvodáskorú gyermekek számára az angol vagy német nyelvű foglalkozásokat, jellemzően hetenként egy-két alkalommal (Morvai és Poór, 2006).

Megjelentek a kétnyelvű intézmények is – óvodák, családi napközök, bölcsődék –, ahol általában egy idegen nyelvű és egy magyar anyanyelvű pedagógus foglalkozik egyszerre a gyerekekkel, és így mintegy bemelegítő módon a gyermekek egész nap kapcsolatba kerülnek az idegen nyelvvel (pl. Százsorszép Óvoda, Budapest, Petite Pomme Családi Napközi, Budapest).

Kifejezetten a kisgyermek nyelvi fejlesztésére szakosodott nyelviskolák is létrejöttek, például országsszerte találunk Helen Doron Early English nyelviskolákat, ahol heti egy-két alkalommal játéko-

san ismerkedhetnek a gyerekek az angol nyelvvel 0–19 éves korig speciálisan képzett tanárok segítségével.

Informális lehetőségek:

nyelvtanulás családon belül

Az elmúlt évtizedben megsaporodtak azok a lehetőségek is, amelyek arra biztatják a szülőket, hogy az anyanyelv elsajátítás mintájára családon belül kezdjék el az idegennyelv-tanulást.

Ilyen lehetőségeket kínálnak a különféle baba-mama nyelvi klubok, ahol a kicsik szüleikkel együtt vesznek részt az idegen nyelvű foglalkozáson. Az ott elsajátított idegen nyelvű gyerek mondókákat, dalokat megtanulva később otthoni körülmények között együtt, az anyanyelv mintájára gyakorolhatják, így sajátítják el játékosan az idegen nyelvet. Ilyen lehetőséget kínál angol nyelven a Rhymetime Nyelvi Klub (www.rhymetime.hu), vagy további nyelveket kínál például a Boloria Stúdió Francia, spanyol, német nyelvtanfolyam babáddal együtt! programja (<http://boloria.studio.blogspot.hu>).

A legújabb és legnagyobb népszerűségnek örvendő irányzat ebben a témában a kétnyelvű nevelés. Legismertebb képviselői és egyben úttörői Magyarországon Bán Annamária és Fűrész-Mayernik Melinda. Mindketten angol nyelvtanárok, speciális korai nyelvi képzésben vettek részt és saját gyermekeiket is kétnyelvű nevelésben részesítik. Elkötelezett hívei a kétnyelvű nevelésnek, azaz az otthoni körülmények között a természetes kétnyelvűség mintá-

jára történő családi nyelvtanulásnak (a módszerről bővebben Nemes és Révészné, 2017, Révészné 2018). Bán meggyőződése, hogy a szülő közvetítésével a gyermek ugyanolyan könnyedén sajátíthatja el az idegen nyelvet, mint az anyanyelvét. Ezt a jelenséget – a nyelvtanulástól megkülönböztetően – otthoni nyelvtanulásnak nevezi (Bán, 2013). Ennek megvalósítását lehetőleg a gyermek születésétől kezdődően, a család életébe természetesen beépülő, szülővel közösen végzett mindennapos, idegen nyelven történő közös játék, mondókázás, mesélés révén javasolja. Az szükséges forrást mindkét szakember bőségesen biztosítja: dalok, mondókák, mesék, játékok, kreatív tevékenységek gazdag választékát kínálják angol nyelven (www.ketnyelvugyerek.hu és www.angolka.hu). A kétnyelvű neveléssel kapcsolatos tájékoztatást, videótanfolyamot, valamint támogatást nyújtanak az otthoni nyelvtanulásba belevágó szülőknek, saját példájukkal bátorítva vállalkozó kedvű szülő társait a nyelvtanulás e hatékony, szórakoztató, és élménnyel teli módszerére (Bán, 2013).

A Budapesten élő francia nyelvtanár, Balog Rita és férje is magyar anyanyelvű, és fiuk születése után vágta bele a kétnyelvű nevelésbe. A döntésüket az motiválta, hogy a nyelvtudás érték és a jövőben francia nyelvtudás felértékelődik majd. Az édesanya a gyermek születésétől kezdve többnyire franciául beszél a fiával, de ha az apát érintő kérdésekről van szó vagy mindhárman jelen vannak, akkor

magyarul beszélnek. Az anya részéről felkészülést és kitartást igényel a kétnyelvű nevelés, hiszen francia szókinccsét folyamatosan fejlesztenie kell (például kisgyermek életéhez kapcsolódó kifejezések, egzotikus állatok nevei stb.). A tapasztalataik szerint a gyermek jól érzi magát francia társaságban is, nem okoz neki gondot a kommunikáció (Szegedi, 2014).

A kisgyermekkor nyelvi fejlesztés jellegzetességei

A szakirodalomban a 90-es évek végéig a korai nyelvtanulás alatt az általános iskolás korban kezdett nyelvtanulást nevezték. A 2000-es évek elejétől a fogalmat az óvodás életkorban kezdett nyelvtanulás megnevezésére kezdték használni (Nikolov, 2004). A szakirodalomban ma is tágabb értelemben a tíz éves kor alatti nyelvtanulóakra használják a kifejezést. Az óvodás korban kezdett nyelvtanulást kisgyermekkorai nyelvtanulás kifejezéssel különböztetik meg, amely alatt a 3-6 éves korú, idegen nyelvvvel ismerkedő gyermekeket értjük (Kovács, 2009).

Mivel óvodáskorúak esetében hagyományos nyelvoktatásról nem beszélhetünk, a korosztálynak szóló nyelvtanítást a korai idegen nyelvi fejlesztés, a korai program, vagy a kisgyermekkorai idegen nyelvi fejlesztése kifejezéssel említik (Kovács, 2009). A korai idegen nyelvi programok jellemzője, hogy a nyelvi fejlesztés sokkal inkább a szóbeliségen alapul, mint más korosztályoknál. Tartalmilag nem di-

rekt nyelvtanulásról van szó, hanem egyfajta általános, tevékenység- és érzelemalapú nyelvi fejlesztésről (Kovács, 2009), melynek során a kisgyermek élményt nyújtó tevékenység közben ismerkedik az idegen nyelvvel. Az óvodáskori idegen nyelvi fejlesztés célja, hogy a gyermek megismerkedjen egy másik nyelvvel, másik kultúrával, megszeresse az idegen nyelvet és pozitív attitűd alakuljon ki benne a nyelvtanulás iránt (Nemes, 2019).

A kisgyermek kori

idegen nyelvi fejlesztés alapelvei

A korai idegen nyelvi fejlesztés legfontosabb jellemzője, hogy az óvodáskorú gyermek korának megfelelően játékba, tevékenységbe ágyazottan történik. A többi óvodai tevékenységhez hasonlóan fontos a barátságos légkör, a játékos, változatos tevékenységszervezés, a gyermek cselekvő aktivitásának biztosítása (ÓNOAP 2013).

A felnőtt azt csinálja, amit megtanult, a gyerek azt tanulja meg, amit már csinált (Kovács, 2009). Olyan tevékenységeket kell a gyerekeknek az idegen nyelven felajánlani, amit egyébként is szeretnek csinálni (Nikolov, 2004): ilyen a játék, a mozgás, a dal, a mondókázás, a mese dramatizálása, a bábozás, esetleg valamilyen kreatív tevékenység. A gyermek a feladatra koncentrálna nem tudatos módon sajátítja el az idegen nyelvet: számára a tevékenység a vonzó, a nyelvi részét szinte észrevétlenül szívja magába. Ráadásul a tevékenység, a cselekvés értelmes szituá-

cióba ágyazva jeleníti meg az idegen nyelvet, így a gyermek háttértudását használva, a kontextusból következteti ki a hallottak jelentését. Ezt nevezzük „bemerítéses” technikának (Nikolov, 2004).

A játék a kisgyermek legfontosabb tevékenysége, ezért az idegen nyelvi fejlesztés legfontosabb eszköze is. A játék különféle típusai más-más nyelvi készségek és kompetenciák fejlesztését teszi lehetővé. A mozgásos játékok a hallás utáni megértést, a szókincs bővítését teszik lehetővé a gyermek számára: a Fuss oda!, Érintsd meg!, Ugorjunk! stb. vezényszavak összekapcsolódnak valamilyen testi válasszal, helyváltoztatással, ami ismerős kontextust teremt a gyermek számára, az idegen nyelv összekapcsolódik a mozgásörömmel, kellemes élményével. Az egyszerű társasjátékok (például: bingo, lotto, memóriajáték) a szókincs gyakorlását teszik lehetővé játékos formában (Nemes, 2019). A szerepjátékok a beszédprodukciónak gyakorlását segítik elő: kezdetben a mondókák, dalok játékos utánozó mozgással való kísérése, később egy-egy egyszerűbb mese – főképp láncmese – dramatizálása vagy elbábozása komplexen fejleszti a szókinccset, a kiejtést és a nyelvtant. A kreatív tevékenységek (például színezés, rajzolás, gyurmázás, de akár festés) is tekinthető gyakorló játéknak, hiszen a gyermekek számára fontos manipulációt teszik lehetővé. Ezek során mind a beszédértést, mind a beszédprodukciónak gyakorolhatja a gyermek a feladat, az eszközök használata és a téma kapcsán.

Az idegen nyelvi foglalkozáson alkalmazott játék vagy játékos elemekkel tarkított tevékenység során a gyermek különösebb erőfeszítés nélkül jut birtokába az idegen nyelv alapszókincsének és struktúrájának (Kovács, 2009), ezért leghatékonyabb eszköze a nyelvi fejlesztésnek.

A 2–7 éves kor a kognitív fejlődés műveletek előtti szakasza, amikor a gyermek elvont gondolkodásra még nem képes. Ezért lényeges, hogy az idegen nyelvi fejlesztés során a megértést megfelelő szemléltető eszközökkel segítsük. A szemléltető eszközök változatos, több érzékszervre ható használata egyben biztosítja a gyermek cselekvő aktivitását, amely szintén feltétele a kisgyermekkorú tanuláshoz (Ó-NOAP, 2013).

A vizuális szemléltetés (input – vö.: OxIPO-modell, Mező és Mező, 2019) minden esetben része legyen a kisgyermeknek szóló nyelvi foglalkozásnak (Kovács 2009, Nemes, 2019). Ez történhet képek, fotók, hívókérdések, könyvek, tárgyak, játékeszközök, bábok, fejdíszek stb. segítségével. Ezek mindig az elsajátítandó új szókinccsel kövessék, így segítve a gyermeket a megértésben (Nemes, 2019). A valóságos tárgyak, játékeszközök egyben tapasztalatos élményt is nyújtanak a gyermeknek, így hatékonyabbá teszik a tanulást a több érzékszervi tapasztalat bevonásával.

Az akusztikai szemléltetés (input) is fontos része az idegen nyelvi fejlesztésnek: ilyen lehet a zene, vagy a különféle hangfelvételek, pl. állathangok, járművek,

vagy hangszerek hangjának lejátszása, amelyekkel játszhatunk hangfelismerő játékokat. Az akusztikai élmény biztosítása azonban önmagában is egyik alapelve az idegen nyelvi foglalkozásnak: a dalok dallamukkal, a mondókák ritmikusságukkal segítik az idegen nyelv élményszerű elsajátítását (Nemes, 2019).

Az ízlelés-szaglás élménye ritkábban fordul elő a nyelvi foglalkozások alkalmával, érdemes azonban időnként élni vele: ételek, italok kóstolása, szagolgatása, esetleg elkészítése szintén tapasztalati úton, játékosan segíti a gyermeket az adott szókinccs birtokába (Nemes, 2019).

Habár nem feltétlen érzékszervi megnyilvánulás, de ide kell sorolnunk a kinestetikus élményt is, mint szemléltető lehetőséget. Az óvodás korosztálynak a játék mellett a mozgás a másik lételem. Az idegen nyelvi foglalkozáson a mozgás lehetőséget ad a mozgásigény levezetésére, ezáltal a kisgyermek lecsendesítésére, vagy éppen aktivizálására. Másrészt az adott szókinccshez kapcsolódó mozgás, mozdulat bemutatása segíti a megértést. A mozgás ismétlése segíti a gyermeket az elsajátításban, a szókinccs beépülésében.

A szemléltető eszközök széleskörű alkalmazása elengedhetetlen a beszédértés segítésében az óvodáskorban, ráadásul segíti a pedagógust a tevékenység változatosságának biztosításában.

Mivel az óvodáskorú nyelvtanulás kizárólag a szóbeliségen alapszik, ezért a másokkal való interakcióban történő tanulás e korosztály nyelvi fejlesztésének az alap-

ja. Az interakció kezdetben egyszerűen fizikai válasz a gyermek részéről az utasításokra, a pedagógus nem követeli meg azonnal a beszédprodukción (Kovács, 2009). A beszédprodukción (OxIPO-modell szerinti output – Mező és Mező, 2019) kialakulásához biztonságos légkörre van szükség, ahol a gyermek mer megnyilatkozni. Ezt a személyesség megteremtésével éri el a pedagógus: a szemkontaktussal, a gyermek nevére történő megszólítással, az idegen nyelvű barát (bábfigura) segítségével, valamint a gyermekek kedvelt tevékenységeit beépítve az idegen nyelvű foglalkozásba. Fontos, hogy a pedagógus maga is jól érezze magát a foglalkozás közben, mosolyogjon, dicsérettel buzdítsa a gyermekeket (Nemes, 2019).

A fejlesztés tartalma

A kisgyermekkorú nyelvelsajátítás az anyanyelv tanulásához hasonlóan történik: a gyermek nem a nyelvi formára, hanem a tartalomra figyel (Kovács, 2009). Éppen ezért az idegen nyelvű foglalkozások anyagát a gyermek számára az első nyelvből már ismert, életkorának megfelelő témák és tevékenységek alkothatják.

A kisgyermekkorú által kedvelt témák az őt körülvevő világ, a természet, a mindennapi élet személyei és tárgyairól szól: állatok, növények, család, színek, időjárás, évszakok, járművek, mesék stb. Ezekkel a témákkal találkozik otthon vagy az óvodában is, erről szólnak az első nyelven hallott mesék, könyvek megalkotva azt a

háttértudást, amelyre építhető az idegen nyelvi foglalkozás is.

Az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlesztéséhez hasonlóan a leggazdagabb nyelvi forrás az idegen nyelvű gyermekirodalom. A kisgyerekek szívesen hallgatnak és ismételgetnek rímes és ritmikus, kellemes hangzású szövegeket, ezért az idegen nyelvű mondókákat, kiszámolókat, dalokat is igen kedvelik. A nyelvtörők a kiejtés, a találós kérdések a szókincs játékos gyakorlására adnak lehetőséget (Nemes, 2019). Az idegen nyelven elhangzó mesék közül jó szolgálatot tesznek a láncmesék, amelyekben az ismétlődő szerkezetek a szókincs rögzítésére különösen alkalmasak (Kovács, 2009). A mesekönyvek, képeskönyvek szintén segítik a megértést, a nyelvvél való ismerkedést. Jó, ha az idegen nyelvű foglalkozás helyszínén van egy 10–20 idegen nyelvű képeskönyvből álló könyvtársarok (Kovács, 2009).

Digitális korszakunk számos lehetőséget biztosít az autentikus kép- és hanganyagokhoz való hozzáféréshez (Kovács, 2009). A világhálón bőséggel találunk gyerekeknek szóló idegen nyelvű oldalakat, ahol eredeti nyelven meghallgathatjuk a színes animációkkal kísért dalokat, mondókákat, meséket. Autentikus hanganyagok felhasználása lehet az óvodai foglalkozások része: az idegen nyelvű zenei cd-k alkalmazhatók háttérzeneként valamilyen manipulatív tevékenység során, de akár mozgásos játékok részeként (Kovács, 2009). Az eredeti nyelven hallgatott alkotások

hozzásegítik a gyermeket a kiváló kiejtés és intonáció elsajátításához.

Az idegen nyelvi neveléshez hozzátartozhat a kulturális ismeretek bővítése (Kovács 2009): a gyerekek megismerkedhetnek a másik ország természeti és kulturális látnivalóival, lakóival, szokásaival, ünnepeivel, ételleivel, játékaival, rajzfilmjeivel stb. A gyermekirodalmi alkotások önmagukban is közvetítenek ismereteket a másik kultúráról és gyermekeknek szóló kulturális ismeretek elősegíthetik a másik kultúra iránti pozitív attitűd kialakulását (Kovács, 2009).

A kisgyermekkorai nyelvi fejlesztéshez szükséges pedagógusi kompetenciák

A 2000-es években, részben szülői nyomásra megjelenő óvodai idegen nyelvi foglalkozásokat nyelvtanárok vagy a speciális nyelvi képzettséggel nem rendelkező óvodapedagógusok tartották. A tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy sem a nyelvet magas szinten beszélő nyelvtanár, sem a gyerekek nyelvén jól értő, nyelvet beszélő óvodapedagógus nem megfelelő a kisgyermek nyelvi fejlesztésére (Kovács, 2009).

Erre a feladatra egyes kutatók szerint csak hozzáértő, megfelelő szakmai kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógusok és tanítók alkalmasak. Szakmai követelmény a kiváló nyelvtudás, különösen a kiejtést és intonációt illetően, valamint a korosztály-specifikus nyelvpedagógia ismerete (Trentinné, 2015). Az óvodáskorú

gyermek elsősorban hallás után tanul, ezért a helyes mintaadás kiemelkedően fontos. Nikolov szintén a célnyelvet kiválóan ismerő nyelvpedagógust tartja alkalmasnak a feladatra, de emellett hangsúlyozza a korosztály speciális ismeretét is: Nem elég, ha kiválóan ismeri valaki Shakespeare műveit angolul. Sokkal többet számít az, hogy lelkes legyen, értsen a gyerekek nyelvén, s a gyereknyelvet tudja a célnyelven használni (Nikolov, 2004).

Az elmúlt évtizedben több magyarországi felsőoktatási intézményben is indultak képzések a korai idegen nyelvi fejlesztés terén. Elsőként 2006-ban a Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán és az ELTE Tanító és Óvóképző Főiskolai Karán. Később a Szegedi Tudományegyetemen, a Kodolányi János Főiskolán és a Debreceni Egyetem Gyermekevelési és Gyógypedagógiai Karán is elérhetővé váltak angol vagy német specializációk (Nemes, 2014). Tudomásunk szerint nincs az országban olyan képzés, amely a korai francia nyelvű nevelésre készíti fel a hallgatókat.

Kisgyermekkorai francia nyelvtanítás Magyarországon

A francia nyelv helye a világban. A francia a világ egyik legelterjedtebb nyelve a kínai, az angol, a spanyol, az arab, és a hindi után: öt kontinens mintegy 80 országában 274 millióan beszélnek. A világ 29 országában hivatalos nyelv (OIF 2014). Idegen nyelvként az angol mellett az egyetlen

olyan nyelv, amit a világon mindenütt tanítanak (OIF 2014). A franciát hivatalos nyelvként használó (anyanyelvű és két- vagy többnyelvű) beszélők, valamint a franciát, mint idegen nyelvet tanulók alkotják a frankofónia 274 milliós közösségét – részletek találhatóak itt: <https://www.francophonie.org/-donnees-et-statistiques-langue-francaise-.html>)

A francia nyelvet Franciaországon kívül Európa több országában is anyanyelvként és hivatalos nyelvként használják (Monaco, Belgium, Luxemburg, Svájc). A 16. századi gyarmatosítás következtében hivatalos nyelvként beszélik még Franciaország öt tengerentúli megyéjében (amelyek az EU részei): a Karib-térségben található Guadeloupe és Martinique szigetén, a Dél-Amerika északi részén fekvő Francia Guyana-ban, az Indiai-óceánban fekvő Réunion szigetén és Mayotte szigetén. Francia a hivatalos nyelv Franciaország tengerentúli területein is (amelyek nem részei az Európai Uniónak): a Csendes-óceánban található Francia Polinézián, Saint-Pierre és Miquelon szigetén, Wallis és Futuna szigetén, Saint-Barthélemy és Saint-Martin szigetén. A Kanadához tartozó Québec tartomány egyetlen hivatalos nyelve szintén a francia. Ezen kívül húsz afrikai országban hivatalos nyelv a francia, pl. Kongói Demokratikus Köztársaság (33 millió beszélő), Kamerun (9 millió), Elefántcsontpart (7 millió), Madagaszkár (4.8 millió) Szenegál (4 millió) és Benin (4 millió). Nem hivatalos nyelv, de az oktatás nyelve maradt a

francia Algériában, Tunéziában és Marokkóban. Szintén az oktatás nyelvként széleskörűen elterjedt a francia nyelv használata a Távol-Keleten Kambodzsában és Vietnámban.

A nyelvterület nagysága ellenére a nyelv nagyon egységes, különbségek leginkább a szókincsben mutatkoznak. A franciák nagyon büszkék erre a kulturális örökségre, ezért 1970-ben létrehozták a Frankofónia Nemzetközi Szervezetét (Organisation Internationale de la Francophonie), amelynek elsődleges feladata a franciául beszélő anyanyelvi közösségek támogatása, valamint a francia nyelv és kultúra nemzetközi terjesztése.

A francia nyelv az indoeurópai nyelvcsalád, azon belül a latin nyelvek tagja a spanyol, a portugál, az olasz, a katalán és a román nyelvvel együtt (Bárdosi és Karakai, 1996). Szókincse túlnyomó részt latin gyökerű, de kevés görög, germán és angol eredetű szó is előfordul. A francia köznyelvben 36 hangzó van, de a h hangot sosem ejtik, az r hangot pedig hátul, a nyelvcsappal képzik. Európában a 17–20. században a francia ún. lingua francaként volt jelen: a francia volt az európai népek közötti diplomáciai és kulturális érintkezés legfőbb eszköze (Bárdosi és Karakai, 1996). A 20. században azonban Anglia és az Egyesült Államok politikai és gazdasági nagyhatalommá válásával az új közvetítő nyelv az angol lett. A francia nyelv azonban mind a mai napig a diplomácia nyelve maradt, számos nemzetközi szervezet (pl. Európai Unió, az Európa Tanács, ENSZ,

NATO, UNESCO, FIFA, NOB, Vöröskereszt) hivatalos nyelve ma is. A Vatikánban a latin mellett az egyik diplomáciai nyelv szintén a francia (Bárdosi és Karakai, 1996).

A francia nyelv helye az Európai Unióban

Az Eurobarometer 2012. évi Az európaiak és nyelveik című felmérése szerint az Európai Unióban a legszélesebb körben beszélt idegen nyelv az angol (38%), a francia (12%), a német (11%), a spanyol (7%) és az orosz (5%). Az angol 19 tagállamban a legszélesebb körben beszélt idegen nyelv (az Egyesült Királyságot és Írországot nem számítva). Az Európai Unió 27 tagállamából 14 tagállamban a harmadik leggyakrabban beszélt nyelv a francia, az angol és a német után (2012. évi adat). Belgiumban és Luxemburgban ez az arány a legmagasabb: 45 és 80%-al a francia az leggyakrabban beszélt idegen nyelv. Ennek oka a két ország háromnyelvűségéből fakad: Belgiumban a francia, a flamand és a német, míg Luxemburgban a luxemburgi, a francia és a német az ország hivatalos nyelvei.

A fent említett 14 ország közül Magyarországokon beszélik a legkevesebben a franciát idegen nyelvként, mégis elmondható, hogy országukban a felmérés szerint ez a harmadik leggyakrabban beszélt idegen nyelv. Francia nyelv tanulására az ország 45 általános iskolájában, 300 középiskolájában – ebből 10 kéttannyelvű intézményben –, a magyarországi egyetemeken, az ország öt nagyvárosában működő Alliance

Française nyelvtanfolyamain és a Budapesti Francia Intézetben van lehetőség (<http://www.franciaintezet.hu/articles/education/10-bonnes-raisons-dapprendre-le-francais.html>).

A kisgyermekkorú francia tanulás lehetőségei Magyarországon

A 20. század elején nagy presztízse volt a francia nyelvnek a magyar kulturális életben, a magyar írók, zeneszerzők és költők tanulták a nyelvet és megírták a francia fővárost például Munkácsy Mihály, Czóbel Béla, Kassák Lajos, Ady Endre, József Attila, Radnóti Miklós, Ilyés Gyula, Szerb Antal, Kodály Zoltán. A 21. századra a francia nyelv népszerűsége jelentősen csökkent a magyar nyelvtanulók körében. Ez egyrészt magyarázható a nyelvtudás fogalmának ártértékelődésével: míg a kilencvenes évek elejéig az idegen nyelv-tanulás célja a műveltségi szint emelése volt, addig a rendszerváltás után a nyelvtudás a társadalmi mobilitás, az érvényesülés legfontosabb eszközévé vált (Kovács, 2009).

A jelenség nem csak Magyarországra jellemző, Európa-szerte csökkenést mutat a francia nyelv iránti érdeklődés. A Francofónia Nemzetközi Szervezete (OIF) felmérése szerint 2010–2014 között mintegy 8%-kal csökkent Európában a franciául tanulók száma (<https://www.francofonic.org/-donnees-et-statistiques-langue-francaise-.html>). Mivel a nyelvtudás megszerzése költséges és sok erőfeszítést igénylő folyamat, a nyelvtanulók hazánk-

ban is szívesebben választják a gazdasági-lag jobban hasznosítható nyelvet, az angolt. Úgy véljük, hogy az egykori presztízis nyelv, a francia azok számára maradt alternatíva, akiknek valamiféle kötődésük van a nyelvhez vagy munkavállalás céljából van szükségük a nyelvtudásra. Az OIF további adatai szerint Magyarországon ma 117.000 frankofón – azaz francia anyanyelvű vagy a franciát, mint idegen nyelvet beszélő ember él (OIF, 2014).

A francia nyelv visszaszorulásával magyarítható, hogy a kisgyermekkorai francia tanulás lehetőségei is jelentősen korlátozottak Magyarországon, ami kutatásunkat is nehezítette. Dolgozatunkban a kisgyermekkorai francia nyelvtanulás formális – azaz családon kívüli – lehetőségeit vizsgáltuk. Az felkeresett intézmények egy része a francia állam által támogatott szervezet, másik része magyar állami vagy magánintézmény, amelyekben 0–7 éves korú gyerekeknek van lehetőségük franciául tanulni.

Alliance Française

A Fondation Alliance Française (magyarul: Alliance Française Alapítvány) a francia Külügyminisztérium által felügyelt kiterjedt kulturális hálózat, amely öt kontinensen, mintegy 850 intézménnyel, a világ 136 országában van jelen. Az alapítvány feladata a francia nyelv és kultúra terjesztése.

Az egyes városokban egyesületek formájában jönnek létre Alliance Française (Francia Szövetség) központok. Az in-

tézmények három alapvető küldetése a francia nyelv oktatása, a francia és a frankofón kultúra megismertetése, valamint a kulturális sokszínűség előmozdítása (<http://www.af.org.hu/?lang=hu>).

Magyarországon öt nagyvárosban (Debrecenben, Miskolcon, Szegeden, Pécsen és Győrött) található Alliance Française egyesületek. Általános és szakmai nyelvórákat, továbbá nyelvtanfolyamokat tartanak francia és magyar anyanyelvű tanárokkal. Nyelvtanulóikat 4 éves kortól várják, bár kutatásunk során ezt az egyes intézményeknél változó intenzitásban tapasztaltuk. Az Alliance Française egyesületek francia egynyelvű nyelvvizsgák lebonyolítására és nyelvvizsga bizonyítvány kiadására is jogosultak, ezen kívül könyvtárral és médiatárral rendelkeznek. Kulturális programokat szerveznek, kiemelkedő rendezvényük a minden év márciusában megrendezésre kerülő Frankofónia. Valamennyi intézménynek egy közös felületről elérhető honlapja van, amelyen hasznos információkat olvashatunk működésükkel, programjaikkal, nyelvtanfolyamaikkal kapcsolatban (www.af.org.hu). Az Alliance Française-ek magyarországi hálózatának felügyeletét a Budapesti Francia Intézet látja el (<http://www.franciaintezet.hu/hu/cikkek/oktatas/partnerek>).

A budapesti Francia Intézet

A Francia Intézet a francia kultúra terjesztésére létrehozott francia állami in-

tézmény, amelynek Franciaországban és a világ számos pontján működnek központjai. A budapesti Francia Intézet 1947-ben jött létre a párizsi egyetem felügyelete alatt.

Az intézményben francia nyelviskola és vizsgaközpont működik, ahol hatféle nyelvtanfolyam-típusból válogathat az érdeklődő (általános, gyermek- és ifjúsági, szaknyelvi, távoktatás, egyéni nyelvórák, valamint magyar nyelv francia ajkúaknak). Az Intézetben általános és szakmai egy nyelvű vizsgák is letehetők. Az Intézet a francia képzőművészet, zene, film, színház, tánc terén egyedülálló kulturális programok megismerésére teremt lehetőséget, kiállítások, koncertek, filmvetítések, színházi, cirkuszi és kortárs tánc bemutatóival. 42.000 dokumentumból álló, háromszintes médiatára (külön könyvtárrésszel a gyerekek számára) a legnagyobb francia nyelvű gyűjtemény Magyarországon. Tudományos osztálya felsőoktatásban dolgozó oktatóknak és diákoknak biztosít számos franciaországi ösztöndíjlehetőséget, továbbá nemzetközi tudományos rendezvényeket bonyolít. Oktatási és nyelvi együttműködési osztálya koordinálja a magyarországi Alliance Française hálózat munkáját és segíti a magyarországi francia-oktatást többek között francia oktatási segédletek és franciatanári továbbképzések biztosításával. Az oktatási együttműködési attasé, Hugues Denisot maga is a korai nyelvi fejlesztés szakembere: a gyermekeknek szóló *Les Loustics* és *Les Petits Loustics* című nyelvkönyvek,

valamint a Malle á malices elnevezésű, a gyermekfoglalkozásokhoz kifejlesztett eszköztár szerzője. (<http://www.francia-intezet.hu/hu>).

Az országban itt található a legtöbb gyerekeknek és fiataloknak szóló francia nyelvtanfolyam: trimeszterenként tízféle tanfolyam közül lehet választani. A 4–6 éves óvodások a MINI csoportokban, a 7–11 éves kisiskolások a JUNIOR csoportokban játékosan tanulják a franciát. A foglalkozások életkornak megfelelő témákban, kis csoportokban (4–8 fő), játékos, kreatív feladatokon keresztül, anyanyelvi és anyanyelvi szintű oktatókkal történik. A legkisebbek (4–6 év) megismertetése a francia nyelvvel speciális módszertan szerint játékkal, énekkel, mozgással, mesével történik (<http://www.francia-intezet.hu/hu/cikkek/nyelviskola-es-vizsgakozpont/nyelvtanfolyamok/gyerek-es-ifjusagi-nyelvtanfolyamok/index.html>).

A nyelvtanfolyamokon kívül nyáron három turnusban 5–14 éves korú gyermekeknek francia nyelvi táborokat is hirdet a Francia Intézet, ahol a gyermekek gyarapíthatják francia szókincsüket, kreativitásukat, együttműködési képességeiket, szórakoztató és interaktív módon tanulhatják a francia nyelvet (<http://www.francia-intezet.hu/binaries/content/assets/article/s/cours-et-examens/presentation-de-cours/cours-enfants-tabor-2017---fr-hu.pdf>).

Gyermekeknek szóló lehetőségeket biztosít a Francia Intézet a Médiatárában található gyermekrészelgével, ahol francia nyelvű mesekönyvek, ifjúsági regények,

ismeretterjesztő könyvek, CD-k, DVD-k kölcsönözhetőek. A könyvtár gyermekeknek szóló programokat is szervez: 2018. áprilisától 3-10 éveseknek szóló meseórákat, valamint francia nyelvű filmvetítéssel egybekötött kézműves foglalkozást kínál. (<http://www.franciaintezet.hu/hu/cikkek/mediatar/tevekenysegek>)

Francia nyelv gyerekeknek

A Párizsban született kétnyelvű tanárnő többféle francia foglalkozást kínál weboldalán 0–12 éves korú gyermek részére: franciatanulás, meseóra, színjátsszókör, nyári tábor, francia séta a városban, francia szombatok (<http://www.francianyelvgyerekek.hu/>). A francia foglalkozásokat 0–4 éves, 5–8 és 9–12 éves korú gyermekeknek három korcsoportban hirdeti. A 0–4 éves korú gyermeknek a foglalkozás heti egy alkalommal 40 perc, az 5–12 éveseknek 60 perc. A foglalkozások tartalma éneklés, mondókázás, körjátékok, mesélés, játék. A 0-8 éves korig ajánlott mesefoglalkozásokon a mesét kezdetben két nyelven, majd amikor már jól ismerik a gyermekek a szöveget, francia nyelven mondja a tanárnő 40 és 60 perces foglalkozás keretében.

A színjátsszókört kiegészítő foglalkozásnak javasolja a tanárnő, ahol nem határoz meg életkort. A színjátsszókör improvizációs óra sok mozgásos, kapcsolatépítő, koncentrációs és relaxáló gyakorlattal, amelyeken keresztül a gyermekek megszabadulhatnak a nyelvtanulást akadályozó gátlásaiktól, és ezáltal gyorsabban ha-

ladhatnak a francia nyelv tanulásában, mind a beszédértés, mind a helyes kiejtés elsajátításában.

A francia szombatok elnevezésű foglalkozásokat az 5–12 éves korú gyerekeknek ajánlja. Ezek mesepedagógiai foglalkozások francia nyelven, amelyeket Bajzáth Mária és Boldizsár Ildikó mesepedagógiai képzése inspirált. Mesélés, képzeletjáték, sok mozgás és drámajellegű játékok alkotják a foglalkozások anyagát.

6–12 éves gyerekek számára ajánlott nyári táborai szintén mesepedagógiai ihletésűek, ahol a felajánlott mesét a gyermekek ötleteiből kiindulva, azokra építve dolgozzák fel sok-sok mozgással, énekléssel, mondókázással és képzőművészeti tevékenységgel. A tábort a közösen létrehozott előadás zárja. A tábor célja megerősíteni a gyermeket a francia nyelv és kultúra iránt.

A Francia séta a városban elnevezésű foglalkozás célja, hogy kontextusban használja a gyermek a nyelvet: közösen ellátogatnak egy játszótérre, ahol megtanulják az egyes játék eszközök nevét franciául. Máskor a piacra mennek vagy turistaként sétálhatnak egy kiválasztott városrészben megnevezve az épületeket, látningyerekeknek.hu/).

Eszterlánc Északi Óvoda

2016 szeptemberében indultak újra a nyíregyházi Eszterlánc Északi Óvodában az francia nyelvű tevékenységek az Eötvös Gyakorlóiskolával való együttműkö-

dés keretében. A két évtizedes múlttal rendelkező óvodai francia nyelvű tevékenységek során az óvodások ingyenesen, heti két alkalommal vehetnek részt. A gyerekek a foglalkozásokon az életkori sajátosságaikra építő mondókák, szerepjátékok elsajátításán keresztül tanulják meg a hétköznapi életben elengedhetetlenül szükséges francia nyelvi fordulatokat, kifejezéseket. Az óvodásoknak lehetősége van a francia nyelv folytatására iskolába lépéskor is, hiszen az Eötvös Gyakorlóiskolában 2017 szeptembere óta újra indulhatott a francia nyelvi tagozat.

A foglalkozásokat biztosító Eötvös Gyakorlóiskola nagy hagyományokkal rendelkezik a francia nyelv oktatása terén, első francia tagozatos osztálya 1989-ben indult. A francia oktatás magas színvonalát biztosítja az intézmény sikeres együttműködése a Magyar–Francia Ifjúsági Alapítvánnyal, akik anyanyelvi lektorok biztosításával segítik a nyelvoktatást. Az iskola jó kapcsolatban áll a Francia Nagykövetség Együttműködési és Kulturális Osztályával, a Francia Intézettel és a debreceni Alliance Française-szal (http://www.nye.hu/eotvos_francia_nyelvi_program).

Petite Pomme Francia-Magyar

Kéttannyelvű Családi Napközi

A budapesti, III. kerületi csendes melékutcában található magánintézmény maximum hét, 1–5 éves korú gyermek napközbeni ellátásáról gondoskodik a gyermekjóléti törvény szabályainak megfelelően. A kis csoportlétszám kedvez a diffe-

renciált fejlesztésnek, ezért külön hangsúlyt fektetnek a kisgyermek korai nyelvi fejlesztésére, azt kétnyelvű neveléssel biztosítják. Nemcsak az életkoruknak megfelelő meséken, verseken, mondókákon és dalokon keresztül találkoznak a célnyelvvel a gyermekek, hanem a mindennapi kommunikáción keresztül is, hiszen a csoportban dolgozó egyik pedagógus francia nyelven, a másik magyar nyelven szól hozzájuk (<http://xn--csaldinapkzi-6db63a.hu/>).

Gustave Eiffel Francia Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium (Lycée Français Gustave Eiffel de Budapest — LFGEB)

Az egyszerűen csak budapesti Francia Iskolaként emlegetett intézmény fenntartója a Francia Külügyminisztérium által működtetett, Külföldön Működő Francia Oktatási Intézmények Hivatala, amely 137 országban, 495 külföldön működő francia képzőintézményt tart fenn. Ezek az intézmények a francia tanrend szerint működnek, tanárait a francia Oktatási Minisztérium felügyeli, az oktatás nyelve legfőképp a francia. A LFGEB több mint ötven éve működik Budapesten. 2018-ban több mint 30 országból érkező 3–18 éves 650 diák látogatta az intézményt, azaz voltak óvodás korúak és érettségire készülő diákjaik is (<http://lfb.hu/hu/az-intezmeny/kiadvanyok/prospektus-magyarul>). A pedagógia program célja, hogy a francia kultúra és értékrend szerint világra nyitott felnőtteket neveljen. Az intézményben fontos szerep jut az idegennyelv-tanu-

lásnak: a diákok az első osztálytól kezdve tanulnak angolul; felső tagozaton az angol mellé választaniuk kell még egy nyelvet (általában németet vagy spanyolt, de latinul is tanulhatnak). Az itt tanuló magyar diákok magyar nyelven nyelvtani és történelmi képzést is kapnak.

Az óvoda, az általános iskola és a gimnázium külön térben helyezkednek el. Az óvoda tágas, világos csoportszobákkal, tornateremmel, pihenő szobával és étkezővel várja a gyerekeket. A 3–6 éves korú gyermekeket korcsoportonként nevelik: kiscsoport, középső csoport, nagycsoport. A csoportokban egy francia anyanyelvű óvodapedagógus-tanár és egy franciául beszélő magyar dajka van napközben a gyermekekkel. A gyermekek a magyar nyelvel mint első nyelvel és magyar mint idegen nyelvel egyaránt találkoznak. A gyerekek nevelése és oktatása a francia nemzeti tanterv szerint működik, amely az alábbi öt fejlesztési területet jelöli meg: nyelvi fejlesztés, önkifejezés mozgással, önkifejezés művészetekkel, gondolkodás fejlesztése, környezettünk felfedezése). Az óvoda feladata, hogy „kedvet csináljon az iskolához, tanuláshoz, az önállósághoz, az önkifejezéshez és a személyiségük kiteljesítéséhez” (<http://lfb.hu/hu/tanulmanyok/ovoda-altalanos-iskola/az-ovoda>)

A kutatás folyamata

Első lépésként olyan intézményeket kerestünk, amelyek Magyarországon kis-

gyermekek francia nyelvű oktatásával foglalkoznak. Kutatásunkat nem szűkítettük le az óvodás korosztály (3–7 éves) francia tanulásának kutatására, hanem olyan intézmények és pedagógusok munkáját is megvizsgáltuk, akik az óvodáskor előtti, illetve az iskolába lépő korosztállyal foglalkoznak (0-7/8 éves korosztály).

A helyszínek felkutatása 2017. december és 2018. január között történt részben a világhálón keresztül, részben nyelvtanárok segítségével. Országosan tíz intézményt találtunk, ám kettő többszöri telefonos és e-mailben való megkeresésre sem válaszolt, így nyolc nyelvtanárral vagy intézménnyel sikerült felvennünk a kapcsolatot.

Kutatásunkban arra kerestük a választ, kik azok, akik a 0–7 éves korosztály francia nyelvi fejlesztésével foglalkoznak, milyen képesítéssel rendelkeznek, van-e speciális képzettségük, milyen feltételekkel és milyen módszertani elvek szerint valósulnak meg a foglalkozások. Vizsgálatunkhoz a strukturált interjú módszerét választottuk egy 20 kérdésből álló kérdéssor mentén. Az interjúalanyok az előző fejezetben bemutatott intézmények munkatársai, öt magyar anyanyelvű, három francia-magyar kétnyelvű. Az interjúk 2018. január és február hónapban készültek telefonon vagy Skype-on. Az interjút megelőző egyeztetések során minden interjúalanyunkat elküldtük a kérdéssort e-mailben. A beszélgetéseket – az interjúalanyok előzetes hozzájárulásával – hangfelvevővel rögzítettük, majd lejegyeztük.

Az interjúk elemzése

Végzettség. Öt interjúalany középiskolai franciatanári végzettséggel rendelkezik: két interjúalany francia-matematika szakos (4., 5.), egy francia-orosz szakos (3.), egy francia-magyar szakos (7.), és egy tanító-franciatanár (6.) középiskolai tanári végzettséggel rendelkezik. Két francia anyanyelvű megkérdezett francia egyetemeken szerzett francia szakos bölcsészdiplomával rendelkezik (1., 2.). Egy interjúalany tapasztalati úton szerezte a francia nyelvtudást (utazások, hosszabb idejű kint tartózkodás, külföldi tanulmányok, munka), végzettsége szerint ápoló (8.). Összességében tehát elmondható, hogy az interjúalanyok egy kivételével francia nyelvtanárok, a 10 év alatti gyerekek oktatásához azonban csak egy személynek van felsőfokú végzettsége (6.).

Felkészülés. Négy válaszadó tapasztalati úton szerezte a kisgyermek nyelvtanításához szükséges ismereteket: saját gyermeke tanítása által (3., 4., 8.), illetve drámapedagógiai, mesepedagógiai és Waldorf óvodával kapcsolatos élményei során (1.). Ez utóbbi válaszadó a nyelvtanítási ismeretek bővítése helyett a gyermekekkel kapcsolatos ismereteit tartotta fontosnak fejleszteni: „Elmentem helyekre, ahol a gyerekekről lehet gondolkodni. Az ember így fejlődik magától.” Egy másik interjúalany Bán Annamária „Nevelj kétnyelvű gyermeket!” című könyvére hivatkozott, illetve egyéb könyvek és internetes források segítségével igyekszik magát folyamatosan képezni (4.).

Négyen vettek részt speciális felkészítésben: a Budapesti Francia Intézet Oktatási és Nyelvi Együttműködési Osztálya által szervezett korai nyelvtanulással kapcsolatos továbbképzéseken (3., 5., 6., 7.). Közülük ketten ösztöndíjasként is eltölthettek egy-egy hónapot Franciaországban, ahol szintén korai nyelvi kurzusokat látogattak (5., 6.), egy interjúalany pedig mindkét úton (tapasztalati és továbbképzés) szerzett speciális kompetenciákat (3.). Az önképzés ennél a csoportnál is jellemző: „A gyerekeimet kisebb korban nem tanítottam. Igazából, amit olvastam erről, meg ezeken a „stage”-okon [továbbképzés] tanultam erről, meg aztán kutattam, meg, amit tapasztalatból tanultam.”

Elmondható, hogy a nyelvtanárok többsége autodidakta módon, saját tapasztalatból szerezte a korosztály tanításához szükséges ismereteit. Nagyon motiváltak és elkötelezettek a korai nyelvtanításában, ezt bizonyítja, hogy többségük törekedett a korosztály-specifikus szakmai ismeretek megszerzésére a jelenleg elérhető továbbképzéseken, külföldi ösztöndíjakon vagy egyéb gyermekpedagógiai képzéseken, de akár önálló kutató munkán keresztül is.

Két válaszadó nyelvészeti vagy nyelvpedagógiai eseményen hallott a korai nyelvtanításról és ennek hatására kezdett el otthoni és óvodai francia oktatással foglalkozni (3., 5.). Három válaszadó a szülők kezdeményezésére kezdett óvodás (2., 7.) vagy fiatalabb (2-3 éves) gyerekekkel foglalkozni (1.). Egy válaszadó mondta, hogy a kisfiával kezdett franciául foglalkozni,

ebből alakult az egész (4.) Egy interjúalany válaszolta azt, hogy intézményükben az óvodás kori francia oktatásnak 20 éves múltja van, ebbe kapcsolódott be (6.).

Szakmai tapasztalat. Három válaszadó 2010 óta (1., 5., 6.), két válaszadó 2011 óta (7., 8.), egy válaszadó 2013 óta (4.) és egy 2008 óta (3.) foglalkozik kisgyermek francia oktatásával. Egy válaszadónál nincs adat erre vonatkozólag (2.). Az adatokat árnyalja némiképpen néhány idevonatkozó adat: egyikük dolgozik olyan intézményben, ahol 1996 óta van ovis francia (6.), saját gyermekével egy válaszadó 1998-ban (3.), másik 2009-ben kezdett el franciául foglalkozni (4.). Ez arra mutat, hogy a korai francia oktatás gondolatának voltak egyidejű megnyilvánulásai a korai angol megjelenésével, ám intézményes megjelenése lassabban alakult ki. Összességében jellemző, hogy az óvodás korosztály részére indított francia nyelvtanulás 2010 körül indult el szélesebb körben, ami mintegy tíz évvel későbbi megjelenést jelent az angol nyelvhez képest.

Célközönség korosztálya. Két interjúalany válaszolta, hogy korai nyelvtanítás keretében iskoláskorú gyerekekkel dolgozik, akik 8–12 évesek (2.), illetve 6–12 évesek (3.). Az egyik válaszadónak van otthoni tapasztalata az 1–6 éves kisgyermekek tanításával kapcsolatban is (3.). Két interjúalany nyilatkozott úgy, hogy több korosztállyal is foglalkozik. Kizárólag óvodás korosztállyal foglalkozik három válaszadó, egy válaszadó pedig kizárólag a bölcsődés korosztállyal dolgozik (8.)

Működési forma. Két interjúalany magánvállalkozóként magánórát tart (1.), vagy magán intézményt működtet (8.). Öt interjúalany a francia állam intézményei által indított tanfolyam (2., 3., 4., 5.), vagy magánóra (7.) keretében tartja a gyermekfoglalkozásokat. Egy interjúalany magyar állami óvodai program részeként tart térítésmentes óvodai foglalkozásokat (6.).

A foglalkozás típusát illetően az interjúalanyok az alábbi kifejezéseket használták: gyerekfoglalkozás (1., 3.); ovis tanfolyam (4 válasz), ovis francia foglalkozás (5.), ovis francia (6.), ovis francia csoport (7.) megnevezést. Ezekon kívül két interjúalany franciás gyerektábort (4.), és [francia nyári] tábort (1.) is tart. Ez utóbbi interjúalany tart meseórát, francia színjátszó-kört vezet, francia szombat elnevezésű foglalkozásokat szervez. Hozzá kapcsolódik a francia séta a városban elnevezésű foglalkozás is, amely inkább művészeti és kulturális szempontból közelíti meg a francia nyelvet.

Foglalkozások egyéni/csoportos jellege. Valamennyi válaszadó csoportos foglalkozásokat tart. Négy válaszadó 3–4 fős csoportokról számolt be (1., 2., 3., 5.). Három válaszadó 7–9 fős csoportoknak tart foglalkozást (4., 7., 8.). Egy interjúalany 27 fős csoportról számolt be (6.), ám a heti két alkalomból egyszer van lehetőség csoportbontásban, azaz csoportonként 13-14 gyermekkel foglalkoznia. A nagy érdeklődés ez utóbbi interjúalany esetében azzal magyarázható, hogy a foglalkozások térítésmentesek, míg a többi interjúalany ese-

tében ezek a nyelvi órák magánóradíjak (1., 8.) vagy tanfolyami díjak (2, 3., 4., 5., 7.) ellenében történnek.

Az interjúalanyok egy része a maximális csoportlétszámot 8–12 fő között határozták meg: egy interjúalany a legkevesebb 8 főben (5.), egy interjúalany 9 főben (8.), három interjúalany 10 főben (1., 2., 7.), és egy interjúalany 12 főben határozta meg a maximális csoport létszámot.

Foglalkozások időtartama és intenzitása. Öt válaszadó 30–60 perc között határozta meg a foglalkozások hosszúságát: egy interjúalany 1x30 perces foglalkozásokat tart (7.). Egy válaszadó a 0–4 éveseknek 1x40 perces, az 5–8 éveseknek 1x60 perces foglalkozásokat tart (1.), amit így indokolt: „Én úgy tudom, hogy a húsz perc, a rövid a jó, de ha már a szülő annyit utazik...Maximum akkor nem figyel [a gyerekek], de akkor még elég frissek, úgyhogy figyelnek”. Három válaszadó 45 perces foglalkozásokat tart, közülük kettő heti 1x45 percet (2., 5.), a másik heti 2x45 percet (6.). „Ezek 45 perces foglalkozások voltak, de ez azért elég hosszú. (...) Arra törekedtem, hogy többféle dolgot csináljunk. Úgy értem nagyon játékos és többféle, hogy ne legyen fárasztó, hogy ne vegye észre a kisgyerek, hogy telik az idő.” – mondta a válaszadó (5.).

Két válaszadó heti 1x90 perces foglalkozásokat tart (3., 4.). Egy válaszadó, aki két tanítási nyelvű intézményben dolgozik, heti 5x5 órában határozta meg a gyermekek francia nyelvvel való ismerkedésének idejét (8.). Az interjúalanyok így

indokolták a 90 perces alkalmakat: „Nekem az a tapasztalatom, hogy a gyerekek nagyon elmélyülten tudnak dolgozni. Hogyha jó tempóban van, akkor egy kisebb gyerek is nagyon jól elvan [a másfél órás foglalkozáson].” (3.). „Itt egyben lemegy a másfél óra. Ezért van, hogy közben zenét hallgatunk: egy öt-tíz perc, amikor nem kell aktívan figyelniük, más képességeiket használják.” (4.).

A foglalkozások gyakorisága szerint hat válaszadó heti egy alkalommal találkozik a gyermekekkel nyelvtanulás céljából (1., 2., 3., 4., 5., 7.), egy válaszadó heti két alkalommal (6.), és egy válaszadó heti 5 alkalommal (8.).

Összességében elmondható, hogy a kisgyermekeknek szánt francia foglalkozások többsége figyelembe veszi az életkori sajátosságokat és 60 percnél rövidebbek. A 90 perces foglalkozások azokra a tanfolyamokra jellemző, ahol fontos szempont a szülők igényeinek kielégítése, és egy bizonyos tanfolyami struktúrába illeszkedik a gyerektanfolyam. A gyermekek a két-nyelvű nevelés keretében a hét öt napján 9–14 óráig a francia anyanyelvű kisgyermeknevelővel ismerkednek a gyerekek a nyelvvel.

Öt interjúalany elmondása alapján egy teljes tanévet ölel át az általa tartott francia gyermekfoglalkozás (1., 3., 5., 6., 7.). Egy interjúalany egy vagy több tanévet jelölt meg: a legtöbb gyerek másfél, két évet jár hozzánk – mondta (8.). Egy válaszadó 3x10 hetes turnusokból álló tanfolyamokon fogadja a gyerekeket (szept-

embertől decemberig, januártól márciusig, áprilistól júniusig) és a legtöbb gyerek folyamatosan, több turnusban egymás után, 1-2 évig jár (4.).

Foglalkozások helyszíne. Három interjúalany Budapesten tartja foglalkozásait (1., 4., 8.), kettő Szegeden (3., 5.), egy Nyíregyházán (6.), és egy Pécsen (7.). Elmondható, hogy a kisgyermekeknek szóló franciaoktatás többségében Budapesten található, de három vidéki helyszínen is van rá lehetőség.

A foglalkozások helyszíne két esetben a nyelviskola könyvtára (3., 5.), egy esetben iskolai szaktanterem (6.), egy esetben óvoda tornaterme a helyszín (7.), és három esetben speciálisan gyermekek részére kialakított térben (1., 4., 8.) zajlanak a foglalkozások. Ezen belül két esetben kimondottan törekedtek a pedagógusok a gyermekbarát környezet megteremtésére. Az egyik interjúalany egy 25 m²-es, üres szobában tartja a foglalkozásokat, ahol „rengeteg, színes szőnyeg” és több vékony matrac van a földön. A falakat a gyerekek által készített színes rajzok és poszterek díszítik (1.). A másik pedagógusnak az intézmény biztosít gyermekbarát termet: az óvodai csoportszoba „nem túl nagy, de elég, van hely ugróiskolának, vannak szőnyegek, rengeteg könyv”, a falat itt is gyerekrajzok díszítik. Egy harmadik esetben a magyar-francia kétnyelvű nevelés a családi napközi gyermekbarát módon kialakított épületében zajlik (8.). Két interjúalany törekedett a körülményekhez képest kellemes környezetet biz-

tosítani, egyikük így jellemezte a helyszínt: „Egy nagyobb terem, egy barátságos hely, könyvtár is egyben. Nekem az volt mindig a bajom vele, hogy ilyen rettenetesen nagy asztalok vannak, és mindig szét kellett húzni, mert nem akarom a gyerekeket így leültetni (...) Ha leültünk, akkor párnákra, nem asztalok elé. (...) nem szeretem a kényszert” (6.). Másik interjúalanyom a tornatermi körülményeket igyekszik kihasználni mozgásos feladatokra, a gyerekeket szivacsokra ülteti körben (7.) Ezen a helyeken nem volt lehetőség dekorációra.

Foglalkozások berendezése. Két esetben előfordul, hogy iskolai asztal mellett, székeken ülnek a kisgyermek (3., 6.). Mivel az óvodában nem tudnak termet biztosítani, ezért az óvodapedagógusok átkísérik a gyerekeket az iskolába, ahol a francia nyelvtanárok a francia szaktanteremben várják őket. A nagy csoportlétszám miatt itt asztalok mellett ülnek a gyerekek, csoportbontás esetén van lehetőség párnákon ülni (6.). Másik esetben egy „szokványos tanteremben”, egy nagyobb asztalt körbeülve „dolgoztak” a gyerekek (3.).

Szülői motiváció. Az interjúalanyok többsége szerint a szülők azért választják a korai francia-oktatás gyermeküknek, mert legalább az egyik szülő beszél/tanult franciául, kötődése van nyelvhez, szeretné ezt továbbadni, szerelmes a franciába. Egy másik gyakori ok, hogy az egyik szülő francia származású. Arra is van példa, hogy a család francia nyelvterületen élt és szeretnék, ha a gyermekük nem felejtené

el, szinten tartaná a franciát. A negyedik indok, hogy a család külföldi munkavállalás miatt szeretné, ha a gyermek a könnyebb beilleszkedés érdekében megismerkedne a nyelvvel. További fontos indok három interjúalany szerint a francia tanítási nyelvű vagy francia tagozatos intézményben való továbbtanulás pl. a budapesti LFGEB francia óvodába, iskolába (1., 8.), illetve a szegedi kis Ságvárba (5.). Három interjúalany említi, hogy gyermek barátnője (1.), óvodás társa (3., 5.) is franciául tanul, és ez hozta meg a gyermek kedvét. Három interjúalanyuk van olyan tapasztalata, hogy a szülők anyanyelve egy harmadik nyelv (görög, kínai, olasz), de van kötődésük a franciához vagy szeretnék, ha a gyerekek megtanulná ezt a nyelvet (1., 4., 8.) Egy interjúalanyom időnként olyan szülői ambícióval is találkozok, ahol a szülő mesterségesen szeretné többnyelvűvé nevelni kisgyermekét: a 2–3 éves gyermekét harmadik vagy negyedik nyelvként szeretné a franciával megismertetni (1.).

A gyermekek első nyelvére irányuló kérdésre két interjúalany válaszolta, hogy tanítványai kivétel nélkül magyar anyanyelvűek (5., 6.). A többi interjúalany arról számolt be, hogy tanítványaik között található magyar anyanyelvű és kétnyelvű gyermek is például magyar-francia, magyar-angol/amerikai, magyar-román, olasz-görög. Összességében elmondható, hogy a korai francia nyelvtanulás iránt többségében magyar anyanyelvű, részben pedig francia-magyar kétnyelvű gyerekek érdeklődnek,

de a külföldi családok részéről is tapasztalható mérhető érdeklődés.

A magyar nyelv használata a gyermekfoglalkozásokon szinte egyöntetűen elfogadott a foglalkozásvezetők között. A magyar nyelv használatának mértékében azonban két különböző vélemény köré csoportosíthatók a vélemények: négy interjúalany kizárólag franciául beszél, ám, ha kétségbeesés vagy konfliktus van, ők is a magyar nyelv használatához folyamodnak (3., 6., 7., 8.). Három interjúalany számára, főleg a kezdő, franciául nem beszélő csoportokban elfogadható a magyar nyelv használata (1., 4., 5.). Az egyik megkérdezett erről így nyilatkozott: „Azt gondolom, hogy az a lényeg, hogy haladjunk és fejlődjünk. És ha ehhez az kell, hogy néha megszólaljak magyarul, akkor megszólalok. A kezdőknél mindenképpen. De a haladóknál szinte sosem, mert ott nincs erre szükség, általában teljesen flottul végig megy franciául, mert ők haladók, és értik, amit mondok, és amit a többiek mondanak.” (4.) „Sok mindenben változtam (...) amikor elkezdtem tanítani (...) lehet, hogy csak franciául beszéltem. Azóta rájöttem, hogy felnőttekkel is, gyerekekkel pláne, a lelki biztonság az nagyon fontos, és az anyanyelv, az lelki biztonság. (...) Elég rendszeren, a franciául nem beszélő csoportokban sok magyar lelki körítés van (...) akkor magától megy a többi” (1.).

A következő interjúalany változást említ az első nyelvhez való hozzáállásában: „Ez igazából változott az idők folyamán:

először úgy gondoltam, hogy csak franciát használok, sokáig ragaszkodtam hozzá, de akkor a gyerekek azért elveszítik a türelmüket. És aztán úgy kezdtem el, hogy a bonyolultabb játékszabályt, azt elmondom magyarul. És azt úgy szoktam csinálni, hogy amikor váltom a nyelvet, akkor a kezemet így elhúzom a szám előtt – „Zssss (...) azt nem fogadom el, ha mondjuk egy mondat közepén valaki nyelvet vált, az megzavarja nagyon a gyereket. Franciául megpróbálok nagyon egyszerűen, meg lassan, meg jól artikulálva beszélni. Meg igyekszem nagyon sok ilyen színészi, meg bohóckodással, meg mutogatással, non-verbális eszközöket borzasztóan sokat alkalmazni. (...) Az ember ráérez, főleg, ha már voltak kisgyerekei”(5). Összességében úgy tűnik, hogy kisgyermek esetében a pedagógusok nem ragaszkodnak a francia nyelv kizárólagos használatához, és a gyermek biztonságérzete érdekében elfogadott számukra a magyar nyelv használata a francia foglalkozáson.

A francia nyelvű foglalkozások tartalmára irányuló kérdéseinkre adott válaszokban szerepel az ének, a körjáték, a mondóka, a vers, a társasjátékozás (1., 3., 4., 5., 6., 8.). A mesélés szintén gyakran előfordul a gyermekfoglalkozásokon: a leggyakrabban könyvből (1., 4., 5., 7., 8.), néha pedig dramatizálva, eljátszva is megjelenik (1., 5.). A mozgást szintén a korosztály egyik legfontosabb tevékenységének tartja minden interjúalany, ezért a Total Physical Response típusú játékokkal (pl. Fuss a táblához és érintsd meg!) igyekszik min-

den foglalkozáson változtatni az aktív és a passzív tevékenységeket (4., 5., 6., 8.). Az aktív mozgásos játékok, a futójáték, bújócska, ugróiskola formájában ott jelennek meg, ahol ehhez van elég tér (1., 4., 7.).

Válaszadóink többször említették a manuális tevékenységeket, mint például színezés, rajzolás, hajtogatás (6.), bábkészítés (3.), bábozást (7., 8.), álarc készítése (5.). A francia nyelvű zenehallgatás is megjelenik (4., 5., 6.) és a francia nyelvű kisfilmek, videók nézését közös megtekintése is (4., 6.).

A gyermekfoglalkozások anyaga minden esetben olyan tevékenység, tartalom, „amit szeretnek [a kisgyermek] csinálni igazából, nem direktbe tanulnak nyelvet, hanem úgy, hogy játszunk.”(5). „Igazából azt kérem tőlük franciául, amit szeretnek csinálni” (1.), „Arra törekszem leginkább, hogy minden, amit csinálunk, az nekik játék legyen.” (7.). Három interjúalany a mozgás elsődlegességét hangsúlyozza (1., 6., 8.): „Annak a korosztálynak, ami iránt te érdeklődsz, az biztos, hogy a mozgás a jó. (...)Úgy tűnt, csak futkároznak, hogy nem történik semmi (...), és rájöttem, hogy ez működik.(...)Mozgással van az egész, jobban jegyzi meg(...) Énekmozgás, mozgás-ének, mondóka-ritmus – ez a lényeg. A mesének is úgy van értelme, ha eljátsszuk” (1). „Ennek a korosztálynak [1–4 év] ezek a [körjátékok] a legjobbak, ahol a mozgás összekapcsolódik a dallal”(8). Egyik válaszadónk előnyben részesíti a gyermekfoglalkozásokon a kézműves tevékenységeket: a tanult ver-

seket, dalokat lerajzoltatta a gyerekekkel a kincses füzetbe, társasjátékot, bábót, öltöztető babát készítettek (3.). Egy válaszadó jobban szeret énekelni és körjátékozni: „Az meg is mozgatja őket, és a dallammal talán könnyebben a „fülükbe mászik” a szöveg” (4.), más a játék köré építi a foglalkozásait: „A kicsikkel én igyekszem minél több, konkrét játékot használni: valamilyen játékot beviszek, és azzal játszunk francia nyelven.” (7.).

A foglalkozásokon felmerülő témák kapcsán két válaszadó mondta, hogy az évkörhöz igazítja a témaköröket (3., 8.), amelyek a következők lehetnek: szüret, Halloween, karácsony, farsang, tavasz, húsvét, bolondok napja (3.). Négy interjúalany esetében azok a témakörök fordulnak elő a foglalkozásokon, „amiket az anyanyelvükön is ismernek a gyerekek” (5., 6., 7.): időjárás, testrészek, érzelmek, család, színek, formák, állatok, zöldségek, gyümölcsök, ünnepek, közlekedés, foglalkozások stb. Egy interjúalany mindkét típusú témakört integrálja a foglalkozásain (4.). Egy válaszadó érzelmi oldalról közelíti meg a témakör kiválasztását: olyan dolgok kellenek, „amiben örömük van, mert arra fognak emlékezni”(1.). Úgy véli a mozgás a legfontosabb, de fontosnak tartja a rituálékat is, például a foglalkozás elején a köszönő éneket, és a bemutatkozást. A visszatérő elemek fontosak (1., 4., 7.), „ mert „integráló funkciójuk van, keretet adnak az egésznek”.(1.) .

Szemléltető eszközök. A legtöbb interjúalany plüssöket, bábokat, fejdíszeket hasz-

nál szemléltető eszközként, ketten használnak „idegen nyelvű barátot” (4., 7.). A társasjátékok és a könyvek használata is népszerű a foglalkozásvezetők körében. Sokan használnak képkártyákat (3., 4., 5., 6.), labdát (1., 5., 6., 7.), néhányan gyermekjátékokat (pl. Barbie babát, öltöztetőbabát, babaruhákat, autókat, dobókockát) is (5., 7.). A helyszínen adott tárgyakat is fel lehet használni szemléltetésül (6.). Egyedi jelenség a színes matracok, sálak, babzsákok használata, amely Bajzáth Mária mesepedagógus módszerét követve a mesedramatizálás eszközeiként vannak jelen egyik interjúalany eszköztárában (1.).

A Budapesti Francia Intézet Oktatási és Nyelvi Együttműködési Osztálya által speciálisan a francia gyermekfoglalkozások számára fejlesztett Malle à malices [Huncutságok bőrdöndje] nevű eszköztár ketten használják (6., 7.). Az eszköztár színes dobókockát, kártyát, könyveket, bábokat, plüss figurát, labdát és egy meseparavánt tartalmaz. Az eszköztár kidolgozásában több megkérdezett részt vett (3., 4., 5., 7.).

Úgy véljük, a francia gyermekfoglalkozásokon szemléltető eszközök igen gazdag választékával találkozhatunk. A foglalkozásvezetők a klasszikus eszközökön kívül (képek, könyvek) sok és változatos tárgyat használnak fel, amelyek megfelelnek a kisgyerekek életkori sajátosságainak. Hozzá kell azt is tennünk, hogy a budapesti Francia Intézet Oktatási és Nyelvi Együttműködési Osztálya szoros kapcsolatot ápol a korai francia oktatással foglal-

kozó pedagógusokkal és munkájukat többek között speciális szemléltető eszközökkel is segíti.

Foglalkozások módszertana. A válaszadók szerint a kisgyermekek francia nyelvi kompetenciájának fejlesztésében az egyik legfontosabb a gyakori ismétlés, mert ez segít rögzíteni az új tartalmakat, másfelől az ismétlődések, rituálék megnyugtatják, biztonságérzettel töltik el a kisgyermeket (1, 3, 4, 5, 7). Az egyik válaszadót idézzük: „(...) az ismétlődés, és hogy le van egyszerűsítve – így könnyen a kis fejükbe megy. Szeretik, mert megnyugtatja őket az ismétlődés” (5.). Többen hangsúlyozzák a változatosság fontosságát (4, 5, 6) is, például „Folyamatosan kell nekik nyújtani az új élményt, az új feladatokat. Mindig változatosan, változtatni kell: az aktív dolgokat, aztán egy kicsit passzívabb, megint aktív, megint egy kicsit passzívabb. Mozgásos és utána meg színezős. Aztán éneklős és megint valami nyugodtabb, mert ugye, nem tudnak sokáig figyelni” (4.).

Két interjúalany (1, 5) fontosnak tartja a gyermekek megfigyelését és meghallgatását. „Kétféleképpen kell készülni: egyfelől keres az ember játékokat, azt is meg szoktam figyelni, hogy a kisgyerekek mivel játszanak, és akkor azt is próbálom, hogy az most adaptálható. És akkor a másik, hogy én mit akarok tanítani nyelvileg, és akkor a kettőt kell így összeházasítani”. (5.) „Szoktam arra is szánni időt, hogy el tudják mesélni, mi történt velük az iskolában vagy az óvodában vagy általában a napban, ami fontos nekik elmondani: nagyon

fontos ezt a picit időt erre szánni, mert ha ezt meghallgatod, akkor jó órád lesz”(1.) .

Digitális eszközök használata. Négy interjúalany használ különféle digitális eszközöket a gyermekfoglalkozásokon és francia gyermekdalokat hallgatnak a gyerekekkel (4., 5., 6., 8.) Két interjúalany videókat (gyermekdalokat, verseket) is szokott bemutatni a gyerekeknek DVD-n (4.), interaktív táblán és laptopon (6.). Egyikük jelezte, hogy hamarosan megérkezik intézményükbe az interaktív tábla, és szándékában áll ezen is dolgozni a gyerekekkel (4.).

A megkérdezettek közül egy válaszadó nem használ cd-t, és minden digitális eszköztől elzárkózik: „Ezeknek a gyerekeknek már agyon van „színesítve” az életük, nem kell jobban, hogy színesítve legyen. (...) A gyerekeknek inkább beszéd van, szemükbe nézni, érintés: egymással és velem legyen kapcsolatuk – ez a fontos”(1.). Ez a fajta elzárkózás jellemzi egy másik interjúalanyunkat is, aki használ cd-lejátszót, de a digitális eszközöktől idegenkedik: „Ezeknél a kicsiknél az interaktív feladatokat nem annyira szeretem (...) Nem akarom a fantáziájukat se megölni, mozgóképeket hanggal együtt, az olyan ingerdózis, hogy csak ülni lehet és nézni. [...] Vagy én énekelem nekik, amit már tanultunk, vagy lejátszom cd-ről – de azért nem szeretem csak cd-ről, mert jobb az élő hang. (...) Sokszor énekeljük mi, mert ha egyszer elkezdünk ilyen nagy inger dózisokat adagolni, akkor ezzel már nem fogja beérni. (...) inkább mórlikálok,

az ember bohóckodik hozzá, szerintem az jó”(5.). Egy másik interjúalany azért használ cd-t és videókat, hogy a gyermekek találkozzanak úgy nevezett autentikus dokumentumokkal és hallják a francia kiejtést: „Néha mesélek, néha videót nézünk, attól függ. És folyamatosan megy— amikor mondjuk, leülünk színezni, vagy barkácsolni, akkor rögtön megy az eredeti francia gyerekdalok cd, hogy folyamatosan kapják az eredeti kiejtést is, mert nyilván nekem nem olyan a kiejtés, akármenynyire szeretném. Néha ezért nézünk meg egy-egy 2 perces videót, francia előadásban, hogy az eredetit is hallják”(4.).

Egy interjúalany jelezte, hogy szívesen használna cd-t, hogy színesítse vele a foglalkozást, de nincs rá lehetősége az intézményben: „Nagyon szívesen használnék, csak most nem nagyon van rá lehetőségem. Nem tudom elvinni és ott az oviban nem tudnak kölcsön adni cd-lejátszót. Egyébként használnám – pont a Lousticnak van cd melléklete, ami dalokat tartalmaz, azokat szívesen használnám. (...) Szoktam nekik énekelni, de azért örülnének neki, ha lenne valami plusz, a cd-n ott van egy egész hangszeres kíséret”(7.).

Nyelvkönyv használata. Öt interjúalany nem használ nyelvkönyvet a gyermekfoglalkozásokon (1., 5., 6., 7., 8.), két interjúalany pedig eltérő mértékben ugyan, de igen (3., 4.). A nyelvkönyvet használók egyike rendszeresen használja a nyelvkönyveket, mert a nyelvtanítás klasszikus menetét követve ezekre alapozza a foglalkozásokat. Az általa használt könyvek a

Trampoline (Nathan, 2016) és a *Le français en chantant junior* [Énekelve franciául] (Didier, 2003) című gyerekeknek szánt nyelvkönyvek (3.). Egy másik interjúalany időnként Hugues Denisot (a Budapesti Francia Intézet oktatási attaséja) által készített, *Tatou le matou* [Tatou cica] (Hachette, 2002) című nyelvkönyvet említi. A könyv feladatait azonban az óvodás korosztály számára nehéznek találja, ezért azokat csak ritkán használja (4.): „Az elmúlt pár évben, volt egy időszak, amikor a Tatou-t használtam, de nekem kevésbé jött be, a gyerekeket kevésbé kötötte le. Nem voltak teljesen eltalálva az életkorhoz a feladatok: egy négyévesnek nagyon nehéz pontosan kivágni dolgokat, például, az ollót is alig bírja megfogni rendesen némelyikük. Sok ilyesmi feladat volt-van benne, ami egy 6-7 évesnek már jó, de egy 4-5 évesnek még túl nehéz.” Így folytatja: Szerintem, ami most jön ki, a *Les Petits Loustics* az sokkal jobb lesz. Ha minden jól megy, akkor talán már jövő héten a kezemben lesz.” Az említett nyelvkönyv 2018. április elején jelent meg a francia Hachette kiadó gondozásában”, szerzője Hugues Denisot.

A nyelvkönyvet nem használók egy része ismeri a korosztálynak szóló nyelvkönyveket, ötleteket gyűjt belőle, de foglalkozásain a könyvet nem használja, mert túl didaktikusnak találja, ahogy erről az egyik válaszadó is nyilatkozott: „A nyelvkönyvekből kiviszem az ötleteket, de mindegyik nyelvkönyvben kb. ugyanaz van. (...) Vagy nagyon tanítódis az egész.

Nekik ezt a mágikus környezetet meg kell teremteni, és az inkább a mesék. Én is nagyon szeretem. (...) És ezekkel a könyvekkel nem nagyon lehetett, hogy bele tudja magát képzelni. (...) Mindenhol felhasználok, ami jó, vagy arról eszembe jut valami, és akkor ki kell próbálni, mert nem mindig úgy működik, ahogy én elképzelem. Azért egy idő után az ember már tudja, hogy mi fog bejönni és mi nem. (...) Az élmény az fontos”(5).

Egy másik interjúalany szintén nem használ nyelvkönyvet, mert a nyelvkönyvekre jellemző feladat típusokat inkább az iskolás korosztály számára tartja megfelelőnek, míg az óvodás korosztály számára a játékot tartja elsődlegesnek: Nem használok nyelvkönyvet. Ami nyelvkönyvet használok – amit beszéltünk, a Les Loustics, azt a nagyobbakkal, az iskolás korosztállyal, nekik nagyon jó (...) Ők már szívesen oldják meg a feladatokat. (...) A kicsikkel én igyekszem minél több, konkrét játékot használni: valamilyen játékot beviszek, és azzal játszunk francia nyelven” (7.). Összességében elmondható, hogy egyre több gyermekeknek szóló nyelvkönyv jelenik meg a piacon, de ezek – a megkérdezettek többsége szerint – nem felelnek meg az óvodás korosztálynak.

Kulturális ismeretek átadása a foglalkozásokon. Az interjúalanyok fele nem tartja fontosnak a francia kultúra, szokások megjelenését a kisgyermekkorai foglalkozásokon (1., 5., 7., 8.). Úgy vélik, nem érdekes és erőltetett a francia kultúra óvodás korban:

„Elmesélni nekik, hogy valami hogy történik Franciaországban – úgy gondolom, hogy nekik nem olyan érdekes. (...) A nagyobbakat már lehet, hogy érdekli, az egy rendes nyelvóra. Az ovisokkal annyira a játék van a középpontban, nem is szívesen használom az óra kifejezést” (7.).

Egyik interjúalany foglalkozott vele régen, de tapasztalatai alapján ma már úgy gondolja, hogy nem felel meg a kisgyermek életkori sajátosságainak: „Az az igazság, hogy az ember mindig ambíciózusan kezd, és enivalókról, vagy térképen hol van Franciaország? – ilyen dolgokat is próbál. Az az igazság, hogy ők még fiatalok, érted. Nem ez a korosztály. (...) Nem kell még kultúra ebben a korban. Itt játszunk, és kész. Ráérünk. A kultúra harmincévesen is ráér: elolvas egy könyvet és két óra alatt többet tud, mint ha húsz évig tanulta volna. (...) Nem jegyzi meg, ha nem érdekli. Amikor ezt csináltam, mindig elfelejtették” (1.).

A francia sajtókóstolás kapcsán azonban jó tapasztalatai vannak: „Régebben tartottam francia szombatokat, és ebédrel, francia sajtókkal fűszereztem meg az egészet. Volt egy kisfiú, akiről kiderült, hogy a francia nyelv annyira nem érdekli, ott hon nem szereti a sajtót, de mégis lelkesen jött, és nálam a sajtókkal volt a „legjobb” viszonyban! Valami az egész dél-előttben tetszett neki, és ezekben a furcsa bűdös, érlelt, kék színű francia sajtókban is talált valami vonzót számára. Szerintem ebből fog neki maradni valami.”

Három interjúalany azonban fontosnak tartja már óvodáskorban megismertetni a gyerekeket a francia szokásokkal, kultúrával (3., 4., 6.), és érdekesnek tartja a gyermekek számára a francia hagyományok, ünnepek megismerését: „Azt gondolom, hogy nem lehet elszakítani a kultúrájától a nyelvet. És mert ezek érdekes dolgok. Mikor máskor nem rányitni a gyerekeket, mint amikor még érdeklődik?(3). A francia szokások közül mindhárom interjúalany foglalkozik a karácsony és a húsvét francia megünneplésével és két interjúalany a Halloweent is megemlíti (3., 4.). A francia ünnepeket, az Épiphanie-t (Vízkereszt) és a Mardi gras (Húshagyó kedd a böjt kezdete, Franciaországban kicsik és nagyok palacsintásütéssel ünneplik) két interjúalany tartja fontosnak bemutatni (3., 4.). Az ünnepekhez kötődő ételek vagy francia étkezési szokások is mindhárom interjúalanyánál megjelennek, mint például a galette Vízkeresztkor és a palacsinta Húshagyó kedden. Egy interjúalany fontosnak tartja a francia jelképek és nevezetességek bemutatását az interaktív tábla segítségével (pl. Párizs, Eiffel-torony és más nevezetességek). Összességében elmondhatjuk, hogy a kisgyermekkel foglalkozó francia nyelvű foglalkozásvezető véleménye megoszlik a francia szokások megismertetésével kapcsolatban. A klasszikus nyelvtanári feladat része valóban a célnyelvi kultúra megismertetése, a kisgyermek esetében azonban a nyelvi fejlesztés célja sokkal inkább a nyelv megszerettetése, semmint az ismeretszerzés.

Ugyanakkor az ételkóstolás kapcsán a gyermek olyan érzékszervi élményhez jut, ami a nyelvhez társuló érzelmi kötődést segítheti.

Összegzés

Dolgozatunkban azt vizsgáltuk, milyen lehetőségek vannak ma Magyarországon az iskoláskor előtt a francia nyelv tanulására, és kik, milyen végzettséggel, milyen módszertani elvek mentén foglalkoznak a kisgyermek francia nyelvi fejlesztésével. A kutatás eredményeként tíz, különböző típusú intézményt találtunk, ahol a 0–7 éves korú gyermekek franciául tanulhatnak (magyar állami, francia állami intézmények, illetve magyar magánvállalkozások). A tíz helyszínből hat vidéken található és négy a fővárosban.

A tíz intézményből nyolc foglalkozásvezetővel sikerült interjút készítenünk, így rajzolódott ki a kép a magyarországi kisgyermekkorú francia oktatásról. A foglalkozást látogató gyermekek anyanyelvüket tekintve többnyire magyar anyanyelvűek, de előfordul közöttük más nemzetiségű gyerek is. A szülők leggyakrabban azért íratják be gyermekeiket a francia gyermekfoglalkozásokra, mert az egyik szülő francia; a szülő tanulta és szereti a nyelvet, külföldi munkavállalás miatt a család külföldre költözik vagy a későbbiekben francia nyelvű óvodába, iskolába szeretnék íratni a gyermeket.

A kisgyermek francia nyelvi fejlesztését különböző végzettségűek látják el, ám

korosztály-specifikus felsőfokú pedagógiai végzettsége egyiknek sincs. A foglalkozásvezetők önképzéssel és autodidakta módon képezik magukat a korai francia nyelvoktatás területén, amely mind a mai napig nem szerepel a magyar felsőoktatás kínálatában. A kisgyermek neveléséhez, nyelvoktatásához szükséges tudást tapasztalati úton (saját gyermek) és önképzéssel sajátították el, például továbbképzésen, franciaországi ösztöndíjjal, gyermekekkel kapcsolatos pedagógiai, művészeti és mesepedagógiai képzések során. Egy kivétellel valamennyien 2010 után kezdtek francia nyelvű gyermekfoglalkozásokat tartani, azonban ezt megelőzően már megismertek a korai nyelvoktatás jelenségével. A foglalkozásvezetők nagyfokú kreativitással tervezik foglalkozásaikat, változatos tevékenységekkel, gazdag eszköztárral színesítve tartják a foglalkozásokat. A foglalkozásaik anyagát gyakran önállóan gyűjtik, nem támaszkodnak nyelvkönyvekre, bátran merítenek saját tapasztalataikból és aktivizálják más téren szerzett tudásukat (pl. drámapedagógiai, mesepedagógiai tapasztalatok). Az egyik foglalkozásvezető úgy véli, hogy „Nekik [óvodás gyerekeknek] ezt a mágikus környezetet meg kell teremteni, és az inkább a mesék.(...) Az élmény az fontos.”

Módszertanilag a tevékenykedtetés és a játékoság áll a foglalkozások középpontjában, a gyermekek szinte járulékosan tanulják az idegen nyelvet. A foglalkozásvezetők törekednek a változatosság biztosí-

tására. A gyermekek megnyugtatóására, konfliktusok kezelésére vagy magyarázat céljából gyakrabban használják a magyar nyelvet, mint más korosztályoknál, ám törekednek a francia nyelvű foglalkozásvezetésre. A foglalkozások hosszúsága tekintetében nagyfokú változatosság tapasztalható (30 perctől 90 percig). A foglalkozásvezetők fontosnak tartják a szemléltetést, a digitális és audiovizuális eszközök használatát illetően azonban megoszlik véleményük. A nyelvkönyvek használatával kapcsolatban többnyire elutasítóak, Hozzá kell tennünk, hogy egyre több francia nyelvkönyv jelenik meg az óvodás korosztály számára. A francia szokások megismertetését szintén a foglalkozásvezetők kisebb része tartja fontosnak. A témakörök meghatározásakor alapvetően megegyeztek a vélemények, és az óvodás korosztályt érdeklő klasszikus témákat soroltak fel.

Úgy tapasztaltuk, hogy a kisgyermekkoriban francia nyelvoktatás a szülők részéről jelentkező igényre adott válaszként indult el 2010 táján. Ezen kívül a francia államnak a frankofón kultúrát népszerűsítő törekvései is hozzájárultak a kisgyermekkoriban francia tanulás elindulásához. Ugyanakkor elmondható, hogy a francia nyelv népszerűsége jelentősen csökkent Magyarországon az elmúlt évtizedben. Talán ezek a kezdeményezések hozzájárulhatnak majd ahhoz, hogy a francia nyelv újra tért hódítson azáltal, hogy azok a kisgyermek, akik óvodáskorban vagy akár korábban

részt vesznek ezeken a játékos nyelvi foglalkozásokon, olyan pozitív élményekkel gazdagodnak, hogy későbbi tanulmányaik során is a francia nyelvet fogják választani.

Irodalom

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról.

Bán A. (2013): *Nevelj kétnyelvű gyereket!* Bán Annamária, Nyíregyháza.

Bárdosi V. és Karakai I. (1996): *A francia nyelv lexikona.* Corvina, Budapest.

I1: *A Frankofónia Nemzetközi Szervezete (OIF) statisztikai adatai.* Letöltés: 2018.04.10. Web: <https://www.francophonie.org/-donnees-et-statistiques-langue-francaise-.html>

I2. Letöltés: 2019.01.03. Web: <https://rhymetime.hu>

I3: „*Tanulj nyelveket babáddal, gyermekeddel!*” Letöltés: 2018.04.07. Web: <http://boloriastudio.blogspot.hu>

I4. Letöltés: 2019.01.03. Web: <https://angolka.hu/>

I5: Letöltés: 2019.01.02. Web: <http://www.ketnyelvugyerek.hu/>

I6: *Eurobarometer 2012. évi „Az európaiak és nyelveik” felmérés.* Letöltés: 2018.04.10. Web: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

I7: *Budapesti Francia Intézet adatai a magyarországi francia tanítási nyelvű iskolákról.* Letöltés: 2018.01.22. Web: <http://www.franciaintezet.hu/articles/educ>

[ation/10-bonnes-raisons-dapprendre-le-francais.html](http://www.franciaintezet.hu/10-bonnes-raisons-dapprendre-le-francais.html))

I8: *Magyarországi Alliance Française Hálózat honlapja.* Letöltés: 2018.04.10. Web: <http://www.af.org.hu/?lang=hu>

I9: *Budapesti Francia Intézet honlapja, adatok a partner szervezetekről.* Letöltés: 2018.04.11. Web: <http://www.franciaintezet.hu/hu/cikkek/oktatas/partner-ek>

I10: *AF Debrecen honlapja.* Letöltés: 2018.04.12. Web: <http://af.org.hu/spip.php?rubrique16>

I11: *AF Szeged honlapja.* Letöltés: 2018.04.10. Web: <http://af.org.hu/spip.php?article23>

I12: *AF Pécs honlapja.* Letöltés: 2018.04.10. Web: <http://www.af.org.hu/spip.php?rubrique51>

I13: *AF Győr honlapja.* Letöltés: 2018.04.12. Web: <http://www.af.org.hu/spip.php?rubrique18>

I14: *Budapesti Francia Intézet honlapja.* Letöltés: 2018.04.11. Web: <http://www.franciaintezet.hu/hu>

I18: *K. E. nyelvtanár weboldala.* Letöltés: 2018.04.02. Web: <http://www.francia-nyelvgyerekeknek.hu/>

I19: *Esztrelánc Északi Óvoda ovis francia foglalkozások.* Letöltés: 2018.01.03. Web: http://www.nye.hu/eotvos_francia-nyelvi_program

I20: *Petite Pomme francia-magyar kéttannyelvű családi napközi weboldala.* Letöltés: 2018.04.03. Web: <http://xn--csalदि-napki-6db63a.hu/>

121. Letöltés: 219.01.03. Web: <http://lfb.hu/hu/az-intezmeny/kiadvanyok/prospektus-magyarul/>
- Kovács J. (2009): *A gyermek és az idegen nyelv*. Eötvös József Kiadó, Budapest.
- Mező Ferenc és Mező Katalin (2019): Az OxIPO-modell – az interdiszciplináris kutatások egy lehetséges értelmezési kerete. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2019/1, 9–21. doi: [10.35405/OXIPO.2019.1.9](https://doi.org/10.35405/OXIPO.2019.1.9)
- Morvai E. és Poór Z. (2006): *Korai nyelvoktatás a magyar oktatási intézményekben*. Letöltés: 2017.06.26. Web: <https://gyerekkonyvbolt.hu/uploads/files/korai1.pdf>
- Nemes M. (2014): Korai idegennyelvoktatás speciális modul a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán. In Stark G., Baranyai T., Szabó-Thalmeiner N. és Végh B. B. (szerk.): *Határon innen és határon túl. A magyar nyelvű óvodapedagógus- és tanítóképzés időszzerű kérdései*. Státus Kiadó, Csíkszereda. 145–155.
- Nemes M. (2019): *50 angol mondóka óvodásoknak. Módszertani kézikönyv a korai angolnyelv-oktatáshoz*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Nemes M. és Révészné Nagy O. (2017): A mesterséges kétnyelvűségről – angolul nevelő magyar családok. In Borsos, É., Námesztovszki, Zs. és Németh, F. (szerk.): *A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar 2017-es tudományos konferenciájának tanulmánygyűjteménye*. Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka. 997-1010. Letöltés: 2019.10.10. Web: <http://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf2017/kotet/ConfSubotica2017.pdf>
- Nikolov M. (2004): Az életkor szerepe a nyelvtanulásban. *Modern nyelvoktatás*, 2004.10.évf./1. sz. 3-26.
- Révészné Nagy O. (2018): Gyermeket nevelni idegen nyelven – Magyarországon. A mesterséges kétnyelvűség vizsgálata. In Bocsi V. és Szabó Gy. (szerk.): *Oktatás – nevelés – társadalom*. Didakt Kiadó, Debrecen. 113–131.
- Szegedi É. (2014): *Így nevelj kétnyelvűvé a gyerekedet!* Letöltés: 2018.01.20. Web: <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/igy-neveld-ketnyelvuve-a-gyerekedet>
- Trentinné Benkő É. (2015): *A korai kétnyelvűség támogatására szolgáló pedagógus-kompetenciák és pedagógusképzés*. ELTE Eötvös Kiadó – Takács Etel Pedagógiai Alapítvány, Budapest.

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: Interjúk összefoglaló táblázata

n	Interjú-alanyok	Interjú készítés időpontja	Intézmény típusa
1.	K.E.	2018.01.23.	Magán nyelvóra
2.	R.L.	2018.01.24.	Nyelviskola (AF)
3.	L.M.	2018.01.26.,29.	Nyelviskola (AF)
4.	M.T.	2018.01.30.	Nyelviskola(IFB)
5.	K.R.	2018. 02.05.	Nyelviskola (AF)
6.	N.M.J.	2018. 02.07.	Óvoda
7.	H.O.	2018.02.13.	Nyelviskola/Óvoda (AF)
8.	P.P.	2018.04.03.	Családi Napközi

2. Melléklet: Interjúkérdések

Dátum:

Helyszín:

Interjúalany neve:

1. Mi a foglalkozása ?
2. Van kisgyermek nyelvtanításához speciális végzettsége?
3. Miért kezdett kisgyermek oktatásával foglalkozni?
4. Mióta foglalkozik kisgyermek francia nyelvű oktatásával?
5. Milyen életkorú gyermekek látogatják a foglalkozásait?
6. Milyen keretek között, milyen típusú foglalkozásokat tart?
7. Milyen létszámúak a csoportok?
8. Milyen időtartamú a foglalkozás?
Milyen gyakorisággal?

9. Mennyi ideig látogatja egy-egy gyermek az Ön által tartott foglalkozásokat?
10. Melyik város(ok)ban, milyen helyszíne(ke)n, milyen körülmények között tartja a foglalkozásokat? Van-e kialakított helye (francia sarok) a foglalkozásnak?
11. Miért íratják be a szülők ovis vagy kisebb gyermekeiket francia foglalkozásra?
12. Milyen a gyermekek anyanyelve?
13. Kizárólag francia nyelvet használ-e a foglalkozásokon?
14. Mi alkotja a foglalkozásai anyagát?
15. Milyen témakörök fordulnak elő (évszakkörhöz kapcsolódó, egyéb)?
16. Milyen szemléltető eszközöket használ?
17. Milyen egyéb módon biztosítja a kisgyermek nyelvi fejlesztését?
18. Használ-e a foglalkozásain digitális vagy audiovizuális eszközöket?
19. Támaszkodik-e valamilyen nyelvkönyvre? Ha igen, melyikre és miért?
20. Foglalkozásain megismerkednek-e a gyermekek a francia kulturális szokásokkal?

Köszönjük a segítségét!